

Asia: VM212:00/2018 VN/10384/2019

Lausuntopyyntö valtionavustushankkeessa (VM212:00/2018) toimivan järjestöjaoston väliraportista

1 Taustatiedot

Lausunnonantaja

Yhdistys

2 Järjestöjaoston alustavat ehdotukset ja selvityksen kohteet

1 Monivuotiset toiminta-avustukset (s. 14)

Ensi- ja turvakotien liitto (ETKL) kannattaa ehdotusta. Monivuotiset avustukset tukevat toiminnan jatkuvuutta ja strategisuutta. Erityisen tärkeää tämä on silloin, kun kyseessä on vakiintuneen toiminnan avustaminen. Ennakoitavuus vähentää myös haasteita rahoituksen taitekohdissa. Jatkorahoitusta tulisi voida hakea jo hyvissä ajoin ennen edellisen rahoituskauden päättymistä. ETKL ehdottaa harkittavaksi, että kausi olisi kolmivuotinen, mutta kauden pituutta voitaisiin suhteuttaa myös järjestön toiminnan luonteeseen. ETKL pitää tärkeänä, että raportissa ehdotettua vuorovuosina toteutettavaa kevennettyä ja syvennettyä raportointia selvitetään tarkemmin. Oleellista siinä on, että se keventäisi järjestöjen hallinnollista taakkaa. STEAn osalta on jo otettu askeleita myönteiseen suuntaan. Arvioinnissa ja tulosten raportoinnissa on jatkotyössä tärkeää ottaa huomioon järjestön toiminnan luonne ja sen vakiintuneisuus. Järjestötoiminta on erittäin monimuotoista ja samanlaista raportointikehikkoa on vaikea saada toimimaan erikokoisille ja eri luonteisille järjestöille.

Ensi- ja turvakotien liitto ehdottaa jatkotyössä selvittäväksi, miltä osin raportointia ja arviointia voitaisiin eriyttää esim. valtakunnallisten keskusjärjestötyyppisten järjestöjen ja paikallisten yhdistysten osalta siten, ettei järjestöjen yhdenvertainen kohtelu kuitenkaan vaarannu. Monivuotisten valtionavustusten osalta on tärkeää kiinnittää huomiota myös järjestöjen yhdenvertaiseen kohteluun ja siihen, että nopeasti muuttuva toimintaympäristö on mahdollista ottaa huomioon toiminnassa ja sen kehittämisessä.

2 Valtionavustushakujen koordinointi (s. 15)

Ensi- ja turvakotien liitto kannattaa ehdotusta. On tärkeää, että avustusten hakuajat ja myöntämisaikakohdat ovat hyvissä ajoin kaikkien tahojen osalta tiedossa eivätkä ne vaihdu eri vuosina.

ETKL pitää tärkeänä sitä, että valtionavustusta myöntävät tahot kehittävät toimintaa yhteistyössä, järjestöjä aidosti kuunnellen ja niiden kokemuksista kertyviä rakentavia kehittämissuhteita huomioon ottaen. Valtionavustuksia myöntävien tahojen yhteistyö ja yhteiset toimintakäytännöt hyödyttävät erityisesti niitä avustusten hakijoita, jotka toimivat toimialojen rajapinnoilla, ovat monialatoimijoita ja saavat valtionavustuksia useilta eri tahoilta.

3 Valtionavustusten digitaalinen haku ja raportointi (s. 15)

Ensi- ja turvakotien liitto pitää ehdotusta hyvänä ja kannattaa sitä.

4 Valtakunnallisten keskusjärjestöjen rooli valtionavustustoiminnassa (s. 16)

Ensi- ja turvakotien liitto kannattaa siltä osin ehdotusta, että nykyistä, avustuksen edelleen siirtämisen mahdollisuutta jäsenyhdistyksille jatketaan. Siitä on hyviä kokemuksia ja se mahdollistaa yhteiskehittämisen sekä yhteistyön muunkin tiivistämisen. Tuloksellisuuden ja vaikutusten mahdollistamiseksi eteenpäin siirrettävien avustusten osalta keskusjärjestöllä tulisi olla selkeää harkintavaltaa niiden kohdentamisessa.

ETKL ja sen jäsenyhdistykset noudattavat yhteistä strategiaa, keskusjärjestöllä on eri sisältöalueiden osaamisen ja laadun kehittämisen suhteen koordinoiva rooli ja niiden välillä on tiivis yhteistyö. Siitä huolimatta ETKL suhtautuu hyvin varauksellisesti siihen, että keskusjärjestöille tulisi rooli valtionavustusten myöntämisessä omalle jäsenistölleen. Se merkitsisi merkittävää hallinnollista taakkaa ja riskiä viranomaisvastuun epäsuorasti siirtymisestä kansalaisjärjestölle, mitä ei voi pitää suotavana. Vaarana on myös, ettei kansalaisjärjestöjä kohdella yhdenvertaisesti, mikäli keskusjärjestöillä olisi entistä suurempi valta päättää avustettavista kohteista omien painopisteidensä mukaan.

ETKL toteaa kuitenkin, että asiaa kannattaa jatkotyössä selvittää. Mikäli tähän ratkaisuun päädytään, kunkin keskusjärjestön pitää voida yhteistyössä jäsenyhdistystensä kanssa päättää, halutaanko kyseisessä järjestöverkostossa mahdollinen uusi käytäntö ottaa käyttöön. Mikäli kyseinen käytäntö otettaisiin käyttöön, se tulisi huomioida kyseisten keskusjärjestöjen resurssoinnissa.

ETKL korostaa, että keskusjärjestöillä on tärkeä tukirooli suhteessa jäsenyhdistyksiinsä. Se on näkynyt erittäin merkittävällä tavalla nyt korona-aikana. Keskusjärjestön kanssa tiivis yhteistyö on tukenut jäsenyhdistysten mahdollisimman häiriötöntä toimintaa sekä avun tarjoamisen jatkuvuutta epidemiasta huolimatta. Keskusjärjestöjen rooli suhteessa jäsenyhdistysten tukeen tulee ottaa huomioon niiden yleisavustuksissa eikä supistaa juuri kyseistä ydintoimintaa, johon edellä olevan lisäksi sisältyy myös viestintää ja vaikuttamistoimintaa. Vuotta 2021 koskevassa jakopäätöksessä on selkeitä signaaleja siitä, että juuri keskusjärjestöjen yleisavustuksia on supistettu. On ymmärrettävää, että Veikkauksen tuottojen vähentyessä supistuksia joudutaan tekemään, mutta

niihin liittyvien periaatteiden ja linjausten tulee olla läpinäkyviä, selkeitä ja yhteistyössä järjestöjen kanssa valmisteltuja järjestöjen autonomian turvaamiseksi. Yleisavustusten supistusten ei myöskään koskaan pitäisi tulla järjestölle täysin yllätyksenä, sillä se mahdollisiin muihin muutostekijöihin yhdistettynä voi merkittäväällä tavalla vaarantaa järjestön perus- ja ydintoimintaa.

5 Rahapelituottoja jakavien ministeriöiden toimintatapojen yhdenmukaistaminen (s. 17)

Ensi- ja turvakotien liitto kannattaa ehdotusta. Koska kyseessä on järjestöjen toimintaedellytyksiin liittyvä muutos, järjestöille tulee taata aito vaikuttamismahdollisuus prosessin eri vaiheissa. Järjestöt tulee ETKL:n näkemyksen mukaan kytkeä viralliseen valmistelutyöhön siten, että eri järjestöryhmillä on edustus valmisteluun nimitetyissä yhteistyöelimissä.

6 Valtionavustustoiminnan uusi toimintamalli (s. 18)

Raportin ehdotus on Ensi- ja turvakotien liiton näkemyksen mukaan erittäin kannatettava.

7 Odottamattomien muutosten huomioon ottaminen (s. 18)

Ensi- ja turvakotien liitto kannattaa ehdotusta. Lisäksi on tärkeää kehittää systemaattista ennakointia. Tarvitaan myös jatkuvaa ja avointa vuoropuhelua sekä tiivistä yhteistyötä avustusta myöntävien tahojen kanssa toiminnan vaikutusten arvioinnista ja järjestöjen yhteiskunnallisen merkityksen osoittamisesta. Järjestöjen kehittämiä menetelmiä kannattaa ottaa kehittämistyössä huomioon.

8 Toiminnassa tapahtuvien olennaisten ja/tai odottamattomien muutosten ilmoittaminen (s. 19)

Ensi- ja turvakotien liitto kannattaa ehdotusta.

9 Yhdistysten talouden ja toiminnan raportointi (s. 19)

Ensi- ja turvakotien liitto yhtyy tältä osin SOSTEn lausuntoon. Erityisen tärkeänä ETKL pitää sitä, että keskusjärjestöille tulisi turvata resurssit systemaattiseen toiminnan vaikutuksista kertyvän tiedon keräämiseen ja raportointiin yhteistyössä jäsenkenttensä kanssa. Lähtökohtaisesti on hyvä, että vaikuttavuustietoa ei odoteta järjestöiltä, vaan sen nähdään viranomaisten tehtäväksi. Tämän ei kuitenkaan pidä estää vaikuttavuustutkimuksen resurssointia keskusjärjestöille.

10 Yhdistysten osallisuus ja vaikuttaminen (s. 20)

Ensi- ja turvakotien liitto kannattaa selvityksen tekemistä. Kansalaisjärjestöillä tulee aidosti ja käytännössä olla mahdollisuus vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon ja olla osallisena sen eri vaiheissa. Esteellisyyšnäkökulma on noussut erittäin keskeiseksi ja jossain tilanteissa jopa keskeisemmäksi suhteessa osallisušnäkökulmaan. Järjestöjen tulee tulla kuulluksi paitsi omassa asiassaan myös avustuspolitiikassa ja avustusvalmistelussa. Järjestöillä on tärkeää ja ajantasaista tietoa kohderyhmänsä ja jäsentensä tarpeista, mikä on viisasta hyödyntää. Avustusasioiden neuvottelukunta on ollut yksi tärkeä foorumi vuoropuhelulle. Sen sijaan arviointi- ja avustusjaoston rooli ja tehtävä on epäselvä. Täysin järjestöistä riippumattomien henkilöiden kokoaminen toimielimeen, joka lausuu avustusehdotuksesta yleisessä mielessä on ETKL:n näkemyksen mukaan ongelmallinen. Arviointi- ja avustusjaoksen tarpeellisuuden ja sen tuoman lisäarvon kokonaisuuteen voi kyseenalaistaa.

11 Valtionavustushakemusten ja -selvitysten käsittely tiimeissä (s. 21)

Ensi- ja turvakotien liitto kannattaa ehdotusta. Järjestön oikeusturvan kannalta on hyvä, että useampi kuin yksi ihminen käsittelee avustushakemuksia. Se tuo myös linjakuutta ja jatkuvuutta, kun useampi kuin yksi ihminen muodostaa kuvaa kokonaisuudesta ja ottaa huomioon toiminnan tuloksellisuuden arviointia. Se parantaa myös järjestöjen yhdenvertaista kohtelua. Aikaisemmin on ollut ongelmallista se, että avustusvalmistelu on ollut hyvin pitkälti yhden henkilön varassa. Se on voinut pitää sisällään riskin epävirallisten sidonnaisuuksien syntymiseen tai siihen, että yksittäisen valmistelijan henkilökohtaiset näkemykset tai tulkinnat pääsevät liikaa vaikuttamaan valmisteluun, vaikka tätä on pyrittykin välttämään valmistelijoita "kierrättämällä". On erittäin tärkeää, että eri järjestöjen avustuksia koskevat ratkaisut ovat linjassa keskenään.

12 Yleisavustusten ja erityisavustusten arviointikriteerit (s. 21)

Ensi- ja turvakotien liitto kannattaa ehdotusta. On tärkeää, että valtionavustusten käyttötarkoitukset määritellään selkeillä kriteereillä ja ne tulee määritellä yhteistyössä järjestöjen kanssa. Raportointia ja arviointikriteerejä kehitettäessä on tärkeää tunnistaa yleis- ja kohdennetuilla avustuksilla toimivien järjestöjen moninaisuus, huomioida moninaisuus arviointikriteereissä ja rakentaa kriteeristö yhdessä avustusta saavien järjestöjen kanssa. ETKL pitää hyvänä ja tärkeänä raportin linjausta siitä, että järjestön säännöllistä, pysyväisluonteista toimintaa rahoitetaan yleisavustuksella. Yleisavustuksen ja kohdennetun avustuksen eroa tulee jatkotyössä ETKL:n näkemyksen mukaan täsmestää. Tarpeeton kohdentaminen jäykistää toimintaa ja voi olla ristiriidassa tuloksellisen ja vaikuttavan toiminnan kannalta sekä lisätä turhaan järjestön hallinnollista taakkaa. Avustuksen saajalla tulee olla mahdollisuus joustavasti ja mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti käyttää avustusta tavoitteiden saavuttamiseksi avustusehtojen puitteissa.

13 Yhteiset vastuullisuuskriteerit (s. 22)

Ensi- ja turvakotien liitto kannattaa selvitystä. Valtionavustusten myöntämisen kriteereinä voidaan käyttää ihmisoikeuksien, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja kestävä kehityksen edistämistä sekä niihin liittyviä kriteereitä. On tärkeää, että avustustoiminnassa on eettisiä periaatteita ja linjauksia myös siitä, millainen toiminta julkisin varoin ei ole hyväksyttävää. Sitä kautta voi määrittää myös avustamista poissulkevia kriteereitä esimerkiksi syrjintä, toisen ihmisryhmän perusoikeuksien loukkaaminen tai hyvän hallinnon periaatteista piittamattomuus.

14 Varainhankinta ja rahoituslähteiden yhteensovittaminen (s. 22)

ETKL korostaa sitä, että järjestöjä tulisi kannustaa omaan varainhankintaan ja rahoituspohjansa laajentamiseen. Hankitut tuotot eivät saisi olla riskinä järjestön avustamiselle siten kuin tällä hetkellä, että hankittu tuotto vähentää valtionavustusta. Kyse on oudosta nollasummapelistä, joka ehkäisee järjestöjen toiminnan kehittymistä ja autonomiaa.

Ensi- ja turvakotien liitto arvioi, että järjestön varallisuutta on tärkeää arvioida useamman kuin yhden vuoden aikajaksolla. Hyväksyttävä varallisuuden tilapäinen kasvaminen ei saisi aiheuttaa järjestölle ennalta arvaamattomia, vaikeita seuraamuksia. Järjestöjä tulisi päinvastoin tukea varautumaan muutoksiin ja taloudellisiin riskeihin. Esimerkiksi syntyneen tilapäisen varallisuuden tulisi olla rahastoitavissa (vaikka ei olisikaan kyse sidotusta rahastosta) siten, että se ei vaikuttaisi järjestön varallisuuskohteluun ja avustuksia pienentävästi silloin, kun järjestöllä on osoitettavissa perustoimintansa jatkuvuuden kannalta tärkeä ja perusteltu rahoitustarve, johon tilapäistä varallisuutta on tarkoitus käyttää. Kyse voisi olla esimerkiksi toimitilan hankintaan liittyvästä

tarpeesta, johon ei ole tarkoitus hakea investointiavustusta, mutta hankinta olisi mahdollinen vain kyseisen tilapäisen varallisuuden esimerkiksi testamenttilahjoituksen tms. avulla. Tämä mahdollisuus kuitenkin poistuu, jos tilapäinen varallisuus automaattisesti vaikuttaa järjestön varallisuuskohteluun. Varainhankinta edellyttää järjestöiltä resurssointia ja merkitsee riskin ottamista.

ETKL ehdottaa jatkotyössä selvitettäväksi, olisiko julkista avustusta jossain määrin mahdollista käyttää varainhankinnan kehittämiseen ja mitä nämä rajat voisivat olla.

15 Taloustarkastajan tehtävä (s. 23)

-

3 Järjestöjaoston väliraportti ja valtionavustustoiminta

Järjestöjaoston väliraporttia koskevat yleiset huomiot

-

Valtionavustustoimintaa koskevat yleiset huomiot

-

Valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaistamista koskevat ehdotukset järjestöjaostolle valmistelun jatkamiseksi

-

Särkelä Riitta
Ensi- ja turvakotien liitto ry